

УДК 351.74:342.922

DOI https://doi.org/10.32836/2521-6473-2018-2-152-156

Є. О. Лєгеца, доктор юридичних наук,
доцент, професор кафедри адміністративного
та митного права Університету митної справи
та фінансів

ЗАКОННІСТЬ ТА ОБҐРУНТОВАНІСТЬ РІШЕНЬ ВИЩОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ СУДДІВ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ДОПУСКУ ДО КОНКУРСУ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Наукова стаття присвячена висвітленню законності й обґрунтованості рішень Вищої кваліфікаційної комісії суддів України під час допуску до конкурсу Верховного Суду. Проаналізовано закони України «Про судоустрій і статус суддів», «Про вищу освіту», а також рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, наприклад, № 148/вс-18 від 16 жовтня 2018 р.

Обґрунтовано, що стажем наукової роботи є професійна діяльність особи за спеціальністю після здобуття нею вищої юридичної освіти на посадах наукових (науково-педагогічних) працівників у вищому навчальному закладі (університеті, академії чи інституті, крім вищих військових навчальних закладів) чи науковій установі України, або в аналогічному вищому навчальному закладі чи науковій установі іноземної держави.

Доведено, що неправильне застосування законів України «Про судоустрій і статус суддів», «Про вищу освіту» у рішеннях Вищої кваліфікаційної комісії суддів призводить: а) до порушення статті 19 Конституції України, відповідно до якої органи державної влади й органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та в спосіб, що передбачені Конституцією та законами України; б) порушення принципів діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів, як-от верховенство права, законності, достовірності, обґрунтованості рішень, які зазначені в регламенті Вищої кваліфікаційної комісії суддів; в) оскарження рішень Вищої кваліфікаційної комісії суддів як у вітчизняних судових органах, так і в Європейському суді з прав людини; г) завдає непоправної шкоди міжнародній репутації України, особливо в контексті євроінтеграційних процесів у нашій країні.

Ключові слова: Вища кваліфікаційна комісія суддів України, законність, об'єктивність, нормативно-правовий акт, нормотворча діяльність, принципи, юридична сила.

Ye. O. Leheza. Legality and objectives of the decisions of the High Qualification Commission of Judges of Ukraine at the time of delegation to the competition of the Supreme Court

The scientific article is devoted to the clarification of the legality and validity of the decisions of the High Qualifications Commission of Judges of Ukraine during admission to the Supreme Court. The Laws of Ukraine “On Judicial System and Status of Judges”, “On Higher Education”, as well as the decision of the High Qualifications Commission of Judges of Ukraine, for example, № 148 / S-18 of October 16, 2018, are analyzed.

It is substantiated that the experience of scientific work is the professional activity of a person in a specialty after obtaining higher legal education in the positions of scientific (scientific and pedagogical) workers at a higher educational institution (university, academy or institute, except higher military educational institutions) or a scientific institution of Ukraine or a similar a higher educational establishment or a scientific institution of a foreign state.

It is proved that the incorrect application of the Laws of Ukraine “On the Judicial System and the Status of Judges”, “On Higher Education” in the decisions of the High Qualifications Commission of Judges, which leads to: a) violation of Article 19 of the Constitution of Ukraine, according to which the bodies of state power and bodies of local self- their officials are obliged to act only on the basis, within the limits of authority and in the manner provided by the Constitution and laws of Ukraine; b) violation of the principles of the work of the High Qualifications Commission of Judges, such as the rule of law, legality, authenticity, validity of decisions

© Є. О. Лєгеца, 2018

specified in the regulations of the High Qualifications Commission of Judges; c) appeals against the decisions of the High Qualifications Commission of Judges both in domestic courts and in the European Court of Human Rights; d) causes irreparable damage to the international reputation of Ukraine, especially in the context of European integration processes in our country.

Key words: High Qualifications Commission of Judges of Ukraine, legality, objectivity, normative legal act, normative activity, principles, legal force.

Постановка проблеми. Вища кваліфікаційна комісія суддів України (далі – ВККСУ) – це спеціально створений, колегіальний орган у системі судоустрою, що діє на постійній основі та має статус юридичної особи, метою діяльності якого є формування висококваліфікованого професійного корпусу суддів і здійснення дисциплінарної практики [5].

Правовий статус ВККСУ визначається Конституцією України і законом. Порядок роботи ВККСУ визначається регламентом, ухваленим більшістю від її загального складу [5].

Основними засадами діяльності ВККСУ є: верховенство права, законність, публічність, політична нейтральність, рівність прав учасників засідань, колегіальність ухвалення рішень, незалежність та неупередженість, об'єктивність, повне з'ясування обставин, обов'язковість рішень Комісії, право на оскарження рішень Комісії в передбачених законом випадках [4].

Саме тому рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України повинні бути законними, публічними, об'єктивними тощо, проте, на жаль, у правозастосовній діяльності зазначений підрозділ не дотримується перелічених принципів, що, у свою чергу, призводить до порушень законів України та міжнародно-правових стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Будь-яка модернізація правової системи потребує цілеспрямованої й узгодженої співпраці науковців, практиків, міжнародних експертів над усіма аспектами таких змін з метою вироблення їх цілісної та фундаментальної доктрини, формування концептуального бачення. У доктрині права питання реформування судової системи в Україні входить у коло інтересів таких науковців, практиків, юристів: В. Бринцева, С. Ківалова, Р. Куйбіди, Г. Макаренка, В. Маляренка, Л. Москвич, І. Назарова, А. Осетинського, С. Піддубного, Д. Притики, В. Сердюка, В. Сіренка, М. Сірого, В. Стефанюка, В. Шишкіна, В. Яцина та інших. Проте питання законності й обґрунтованості рішень Вищої кваліфікаційної комісії суддів України під час допуску до конкурсу Верховного суду не були досліджені вченими.

Мета статті полягає в тому, щоб на підставі комплексного аналізу наявних наукових та нормативних джерел розкрити законність та обґрунтованість рішень Вищої кваліфікаційної комісії суддів України під час допуску до конкурсу Верховного Суду.

Виклад основного матеріалу. Так, Вищою кваліфікаційною комісією суддів України 2 серпня 2018 р. оголошено конкурс на зайняття 78 вакантних посад суддів касаційних судів у складі Верховного Суду: у Касаційному адміністративному суді – 26 посад; у Касаційному господарському суді – 16 посад; у Касаційному кримінальному суді – 13 посад; у Касаційному цивільному суді – 23 посади [2].

Документи для участі в конкурсі на зайняття вакантних посад суддів касаційних судів у складі Верховного Суду подаються кандидатом на посаду судді поштою, за адресою: 03109, м. Київ, вул. Механізаторів, 9, з додержанням затверджених рішенням Комісії від 2 серпня 2018 р. Умов проведення конкурсу на зайняття вакантних посад суддів касаційних судів у складі Верховного Суду [2].

Документи для участі в конкурсі в інший спосіб (особисте подання, електронною поштою тощо) не приймаються.

Під час аналізу копії рішень Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, наприклад, № 148/вс-18 від 16 жовтня 2018 р. [3], постає низка питань щодо законності ухвалення рішень Комісії.

Відповідно до зазначеного рішення, 15 особам відмовлено в допуску до конкурсу Верховного Суду, оголошеного 2 серпня 2018 р. [6].

Розглянемо більш детально законність та обґрунтованість рішення ВККСУ № 148/вс-18 від 16 жовтня 2018 р. щодо підстав для відмови одному з кандидатів [3].

Вища кваліфікаційна комісія суддів України, з посиланням на п. 9 ст. 55 Закону України «Про вищу освіту», зазначає, що посади науково-педагогічних працівників можуть займати особи, які мають науковий ступінь або вчене звання, а також особи, які мають ступінь магістра [7], і доходить висновку, що науково-педагогічним працівником може бути особа тільки після отримання нею наукового ступеня або вченого звання. Виходячи із цього, ВККСУ визначає науковий стаж від дати отримання особою наукового ступеня або вченого звання, а не з моменту отримання повної вищої юридичної освіти.

Проте зазначений висновок неправильний. Згідно з п. 2 ч. 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про вищу освіту» № 1556–VII, у редакції від 1 липня 2014 р., вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста (повна вища освіта) після набрання чинності цим Законом прирівнюється до вищої освіти ступеня магістра [7].

Крім того, у ст. 7 Закону України «Про вищу освіту» від 17 січня 2002 р. № 2984–III, який втратив чинність на підставі Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. № 1556–VII, визначено поняття неповної вищої освіти, базової вищої освіти та повної вищої освіти, зокрема зазначено, що повна вища освіта – освітній рівень вищої освіти особи, який характеризує сформованість її інтелектуальних якостей, що визначають розвиток особи як особистості, і є достатніми для здобуття нею кваліфікацій за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра [8].

З огляду на це, диплом спеціаліста з відзнакою ОСОБИ 1, якій відмовлено в участі в конкурсі Вищого Суду, здобутий 2008 р., прирівнюється до диплома магістра.

Згідно з п. 4 ч. 6 ст. 69 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», стажем наукової роботи вважається стаж професійної діяльності у сфері права на посадах наукових (науково-педагогічних) працівників у вищому навчальному закладі (університеті, академії чи інституті, крім вищих військових навчальних закладів) чи науковій установі України, або в аналогічному вищому навчальному закладі чи науковій установі іноземної держави [9].

Відповідно до п. 2 ч. 6 ст. 69 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», стаж професійної діяльності у сфері права – стаж професійної діяльності особи за спеціальністю після здобуття нею вищої юридичної освіти [9].

Згідно з п. 1 ч. 6 ст. 69 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», вищою юридичною освітою є вища юридична освіта ступеня магістра (або прирівняна до неї вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста), здобута в Україні, а також вища юридична освіта відповідного ступеня, здобута в іноземних державах та визнана в Україні в установленому законом порядку [9].

Отже, можна констатувати, що стажем наукової роботи є професійна діяльність особи за спеціальністю після здобуття нею вищої юридичної освіти на посадах наукових (науково-педагогічних) працівників у вищому навчальному закладі (університеті, академії чи інституті, крім вищих військових навчальних закладів) чи науковій установі України, або в аналогічному вищому навчальному закладі чи науковій установі іноземної держави.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 р. № 507 «Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями» (чинна на 7 червня 2008 р.), спеціальність 7.060102 «Правоохоронна діяльність» віднесена до напрямку підготовки 0601 «Право» [10].

Отже, стаж наукової роботи включає в себе два складники:

- 1) здобуття вищої юридичної освіти (спеціаліста або магістра);
- 2) професійна діяльність особи після здобуття нею вищої юридичної освіти на посадах наукових (науково-педагогічних) працівників у вищому навчальному закладі (університеті, академії чи інституті, крім вищих військових навчальних закладів) чи науковій установі України, або в аналогічному вищому навчальному закладі чи науковій установі іноземної держави.

Отже, повну вищу освіту (диплом спеціаліста 2008 р.), здобуто ОСОБОЮ 1, якій відмовлено в допуску до участі в конкурсу Верховного Суду, оголошеного 2 серпня 2018 р., необхідно прирівнювати до юридичної освіти.

Аргументи в рішенні ВККСУ № 148/вс-18 від 16 жовтня 2018 р. щодо обліку стажу наукової роботи після отримання наукового ступеня суперечать ст. 69 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Зауважимо, що посилання в рішенні ВККСУ № 148/вс-18 від 16 жовтня 2018 р. на ч. 9 ст. 55 Закону України «Про вищу освіту», в якій зазначено, що посади науково-педагогічних працівників можуть займати особи, які мають науковий ступінь або вчене звання, а також особи, які мають ступінь магістра, необхідно розуміти як виконання однієї з умов, тобто або отримання наукового ступеня, або вченого звання, або диплома магістра.

Отже, зазначеною особою не порушено положень ч. 9 ст. 55 Закону України «Про вищу освіту» щодо можливості працювати на посадах науково-педагогічних працівників. Адже диплом магістра (спеціаліста) (згідно з п. 2 ч. 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про вищу освіту» № 1556–VII, у редакції від 1 липня 2014 р., вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста (повна вища освіта) після набрання чинності цим Законом прирівнюється до вищої освіти ступеня магістра).

Крім того, необхідно звернути увагу на послідовність рішень ВККСУ щодо допуску до участі в конкурсі на зайняття вакантної посади судді Касаційного адміністративного суду в складі Верховного Суду.

Наприклад, згідно з рішенням ВККСУ від 24 жовтня 2018 р. щодо встановлення відповідності осіб вимогам до кандидатів на посади суддів Верховного Суду та їх допуску до кваліфікаційного оцінювання в межах конкурсу, оголошеного Комісією 2 серпня 2018 р., допущено до конкурсу ОСОБА 2 – науково-педагогічний працівник, який працює професором кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділу Національної поліції України Донецького юридичного інституту Міністерства внутрішніх справ України. Згідно з інформацією, розміщеною на веб-сайті «Наука України», встановлено, що вперше науковий ступінь кандидата наук ОСОБА 2 здобула 2011 р. Саме 2011 р. ОСОБА 1 також здобула науковий ступінь кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право».

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Неправильне застосування законів України «Про судоустрій і статус суддів», «Про вищу освіту» у рішеннях Вищої кваліфікаційної комісії суддів призводить:

- 1) до порушення положень ст. 19 Конституції України [1], відповідно до якої органи державної влади й органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та в спосіб, що передбачені Конституцією та законами України;
- 2) до порушення принципів діяльності ВККСУ, а саме верховенства права, законності, достовірності, обґрунтованості рішень, які зазначені в регламенті Вищої кваліфікаційної комісії суддів;
- 3) оскарження рішень ВККСУ як у вітчизняних судових органах, так і в Європейському суді з прав людини;
- 4) завдає непоправної шкоди міжнародній репутації України, особливо в контексті євроінтеграційних процесів в нашій державі.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. С. 141.
2. Оголошено конкурс до Верховного Суду від 2 серпня 2018 р. // Вища кваліфікаційна комісія суддів України: офіційний сайт. URL: <https://vkksu.gov.ua/ua/news/ogoloshieno-konkurs-do-wierchownogo-sudu/>.
3. Рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України № 148/вс-18 від 16 жовтня 2018 р. URL: <https://vkksu.gov.ua/ua/>.
4. Регламент Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 13 жовтня 2016 р. № 81/зп-16. URL: <https://vkksu.gov.ua/userfiles/doc/reglament2018.pdf/>.
5. Погорецький М. Судоустрій України: підручник / за ред. М. Погорецького, О. Яновської. К.: Юрінком-Інтер, 2015. 344 с. ISBN 978-966-667-623-1.
6. Щодо результатів розгляду питань на засіданнях Комісії 16 жовтня 2018 р. URL: <https://vkksu.gov.ua/ua/news/shtchodo-riezultativ-rozgliadu-pitan-na-zasidanniach-komisii-16-zowtnia-2018-roku1/>.
7. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № № 37-38. Ст. 2004.
8. Про вищу освіту: Закон України від 17 січня 2002 р. № 2984-III. Голос України. 2002. № 43.
9. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 31. Ст. 545.
10. Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями: постанова Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 р. № 507. Офіційний вісник України. 1997. № 22. С. 42. Код акта 887/1997.